

videlne fundovaných odvodenín, preto sa do slovnej zásoby jazyka zaraďujú na základe paradigmatickej analógie (Furdík, 1970)

Ak Pref(cv/c) nie je sémanticky prázdny členom a slovotvorná parafráza motivovaného substantíva zahŕňa i sémantiku prefixu, ide o prefixálno-konverzné deriváty *podrast* — „to, čo rastie pod niečím“, *predkrm* — „to, čo sa je pred kŕmením“, *posled* — „to, čo nasleduje po niečom“, ďalej *náhľad*, *výhľad*, *výpad*, *nadjazd*, *podchod*, *poľesk*

Medzi analogickými a prefixálno-konverznými derivátmi nie je ostrá hranica. Na zaradenie slova do jedného alebo druhého typu má vplyv sémantika predpony, ktorá sa môže meniť podľa významových posunov v jednotlivých odvodených slovách (syntagmatický aspekt) alebo nadobudne nový význam na základe uplatnenia vo viacerých analogických derivátoch (paradigmatický aspekt)

Uvedené dva typy derivátov odlišujeme od desubstantívnych substantív utvorených čistou prefixáciou (*dokázať* → *dôkaz* → *protidôkaz*, podobne *medzijazda*, *predohra*, *protireč* atď.) V ich slovotvornom význame je v rovnakej miere zastúpený význam predpony i substantíva

Vyššie sme spomenuli, že dôležitým momentom na identifikáciu príznakového a nepríznakového člena alternatívnej dvojice (radu) je výber motivujúceho slova a s ním spätá jednosť a viacnásobnosť bezprostrednej motivácie (bližšie o termínoch pozri Uluchanov, 1977). Rozhraničenie motivačnej jednosti a viacnásobnosti spočíva vo viacerých čiastkových problémoch, súvisiacich s charakterom sémanticko-gramatického vzťahu motivujúcich slovík

1 Motivovanosť dokonavým a nedokonavým vidom slovesa, vrátane sekundárnych imperfektív (*výzva* — *vyzvať*, *vyzývajú*; *závora* — *zavrieť*, *zavierať*, *odplata* — *odplatit sa*, *odplácať sa*, *kúpa* — *kúpiť*, *kupovať*),

2 Motivovanosť párom bezsufixálne sloveso nedokonavého vidu — jednorozové perfektne sloveso so sufixom -nú- (*záprah* — *zapriať*, *zapriať* — *zapriať*, *pad* — *padáť*, *padnúť*, *švih* — *šviháť*, *švihnúť*, *dvih* — *dvihať*, *dvihnúť*),

3 Motivovanosť slovesami, vyjadrujúcimi protiklad násobenosti/ nenasobenosti deja (*beh* — *behať*, *bežať*, *let* — *letieť*, *lietať*)

Vzniká otázka, či vidové páry slovík považovať za tvary toho istého slova alebo za dve rôzne slová. Príkladom sa k druhému chápaniu, pretože členy vidového páru patria do rôznych paradigiem a môžu samostatne motivovať deverbatívne deriváty. Teda dvojvidovú motiváciu považujeme za viacnásobnú a jednokoreňové slovesá, ktoré sa odlišujú vidom, za dve osobitné slová

Bez ohľadu na to, či bezpríponové deverbatívne substantívum vyjadruje dej prebiehajúci v čase (*úlet*, *odkop*, *prešvih*, *stoj*, *klak*, *sed*, *zdvih*, *obeh*, *toč*) alebo má nedejový predmetný význam (*prebal*, *záves*, *výplň*, *prieruba*, *prie-*

hyba, *stoka*, *úpon*, *výmola*), prípadne predstavuje špecifickú konfiguráciu dejového a konkretizovaných významov (*zvar*, *nadjazd*, *podchod* — význam deja a miesta deja, *prevod*, *výfuk*, *náplň* — význam deja a prostriedku), dochádza v deverbatívnych substantívach k stieraniu protikladu priebehu a aktu deja, teda k neutralizácii vidových protikladov. Vo väčšine prípadov deverbatívne substantívum vystupuje ako nadvidové, schopné v konkrétnej situácii substituovať obidva vidy, ale i dej ohraničený v čase ako jedinečný akt deja. Vidové chápanie je teda závislé na kontexte. Pri posudzovaní (potenciálnej) viacnásobnosti vychádzame z možností jednej alebo viacerých slovotvorných parafráz, v ktorých je zachovaná ekvivalentnosť obsahových súvislostí derivátu a parafrázovanej explicitnej konštrukcie. Napr. substantívum *kúpa* môže mať dve vidové parafrázy: „to, čo sa kúpi“, „to, čo sa kupuje“, *popis* — „to, keď niekto niečo popíše alebo popisuje“, *pocit* — „to, keď niekto niečo pocíti alebo pociťuje“, atď.

K spomínanej skutočnosti sa pripája fakt, že aplikovanie obojvidových parafráz (i viacerých parafráz so slovesnými lexémami s totožnou koreňovou morfémmou, ktoré v slovníku vystupujú ako samostatné heslá *behať* — *bežať*, *namaľovať* — *namaľovať*, *naletieť* — *naletieť*) sa rozširuje v prípadoch slovotvornej polysémie. Napr. *zvar* — „miesto zvarenia“, „to, čo vzniklo zvaraním i zvarením“, *zápis* — „to, keď sa niečo zapisuje“, „to, čo vzniklo zapísaním“. Vidové rozdiely spočívajú v samotnom pojmovom obsahu slovesa, ale sú zároveň nositeľmi niektorých slovesných gramatických významov, predovšetkým významu časového. Pri niektorých derivátoch sa však zreteľne rozlišujú vidové rozdiely motivujúcich slovík aj napriek maximálnej formálnej zhode s dokonavým i nedokonavým slovesom

Niektoré dejové substantíva motivované pohybovými, dynamickými slovesami vnímame na pozadí dokonavých slovík, pretože vyjadrujú akt deja (*skok*, *úder*, *predklon*, *klak*), niektoré na pozadí nedokonavých slovík, pretože vyjadrujú priebehový dej (*let*, *beh*). Špecifikum predstavujú deverbatíva *posun* — *posuv*, *zosun* — *zosuv*. Tu hláskové zloženie jasne signalizuje, ktorým párom vidovej dvojice je derivát motivovaný. Substantíva *náhrev*, *záhrev*, *záchvev* sémanticky vyjadrujú jednorozový akt deja, sú však motivované nedokonavými slovesami. Ide o zaujímavý prípad kríženia sémantiky predpony a sufixu

V mnohých skúmaných slovách ide však len o tendenciu, pretože situácia alebo kontext, sémantické a syntaktické prostriedky môžu jednotlivé substantíva prehodnotiť na výrazové prostriedky opačného vidového charakteru

V tých deverbatívach, kde formálne príznaky určujú jedinú motivujúce sloveso, slovotvorná sémantika môže byť zviazaná i s druhým členom vidového korelátu (*zálev* ← *zaliť*, *zalievať*, *úsmev* ← *usmiať sa*, *usmievať sa*; *pomoc* ← *pomôcť*, *pomáhať*)